

3. nastavna tema:

SPORT U EUROPSKIM DRŽAVAMA

**Nakon praćenja nastave i svladanog gradiva
ove nastavne teme studenti će moći:**

- Razlikovati nevladinu i vladinu vertikalnu strukturu sporta
- Definirati i opisati nevladine udruge u europskom sportu
- Raspravljati o tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi u europskim zemljama
- Opisati primjere ustroja i funkcioniranja vrhunskog sporta u nekim europskim državama

3.1. Značajke sporta u zemljama Europske unije

- Sport je **glavni društveni pokret** u Europi.
- Sport je vrlo važan kao element koji **zbližava ljude i narode**.
- Interes i volja za **uspostavljanje suradnje** između zemalja često je jača u sportu nego u mnogim drugim sferama života.
- To znači da sport može biti **često ispred politike** u procesima europskih integracija.
- Kao rezultat nastao je **složeni sustav** europskih sportskih organizacija.

- One predstavljaju "europski sport" u institucijskim okvirima.
- Mnoge su zemlje prihvatile ili obnovile **legislativu u sportu** prihvaćanjem Europske sportske povelje.
- Postoji generalno **povećanje pažnje na različite skupine u društvu**: osobe s invaliditetom, elitni i profesionalni sportaši, strani državljani, starije osobe, vojnici, žene i radnici (sport na radnom mjestu ili podržavan od tvrtke).
- Pažnja je usmjerena i prema **održivom razvoju** u sportu (Finska, Velika Britanija, Mađarska, Češka, Švicarska, Luksemburg, Portugal).

- **4 od 10 Europljana** vježba barem jednom tjedno
- **Broj raste** iz godine u godinu
- U **skandinavskim zemljama** najviše građana vježba
- **Muškarci treniraju više nego žene** 41% : 35%
- **Prema dobi različiti su interesi za sport**: 15-24 = 60%; 25-39 = 41%; 40-54 = 34%; 55 i više = 28%.
- **Više obrazovani građani vježbaju češće** (završetak školovanja sa 15 god – 20%; sa 16-19 god– 32%; 20 god i dalje = 50%)
- Najčešće je **suvremeni stil života** (manjak vremena) razlog nevjebanju, a ne cijena opreme, objekta niti programa vježbanja

3.1.1. Nevladine udruge u europskom sportu

- **Nacionalne sportske federacije**
 - Nacionalne federacije za različite vrste sportova pružaju temelj za europski sportski sustav, predstavljajući oko **700.000 tisuća sportskih klubova i otprilike 70 milijuna članova**.
- **Nacionalne sportske konfederacije**
 - U gotovo svim europskim zemljama u sportu postoji jedna krovna sportska organizacija: **zajednica sportskih saveza svih sportova ili kao nacionalni olimpijski odbor**

- **Europske federacije**
 - Federacije određenih vrsta sportova organizirane su u Europske federacije na nivou zajednice europskih država. Neke od tih federacija (npr. UEFA – Union of European Football Associations) igraju veliku ulogu u politici europskog sporta.
- **NOC-ovi (NOC – Nacionalni olimpijski odbori)**
 - Nacionalni olimpijski odbori su ili predstavnici olimpijskih pokreta u svojoj zemlji (npr. NOK u Njemačkoj) ili djeluju kao nacionalna krovna sportska organizacija (npr. CONI u Italiji)

▪ **EOC (Europski olimpijski odbori)**

- Europski olimpijski odbor je **krovna organizacija nacionalnih olimpijskih odbora u Europi**. Nekada se zvao AENOC (Association of European National Olympic Committees) i osnovan je Versailles-u, Francuskoj 1997. godine.
- U ovom trenutku, **EOC ima 48 organizacija članica**.

3.1.2. Udruge sportske znanosti u Europi

ENSSEE (European Network of Sport Sciences, Education and Employment)

- Europska mreža sportske znanosti osnovana pod imenom **ENSSHE** (European Network of Sports Sciences in Higher Education) koje je 2001. godine promijenila u **ENSSEE** bila je prvi korak 1989. godine prema europeizaciji sportske znanosti.

- Primarni ciljevi mreže kojoj trenutno pripada **200 instituta iz 30 zemalja** su:
 - njegovanje sveobuhvatne europske **suradnje**
 - **promoviranje mobilnosti** i povećavanje broja programa razmjene između obrazovnih ustanova, osoba u zapošljavanju i studenata

ECSS (European College of Sport Science)

- ECSS, koji je osnovan 1995. godine, još je jedna organizacija koja stremi promoviranju sportske znanosti u Europi.
- Za razliku od ENSSEE-a, to nije udruga instituta i organizacija sportske znanosti već udruga sportskih znanstvenika Europe.
- Kako bi integrirao sportsku znanost u Europi, ECSS objedinjuje i objavljuje nove znanstvene informacije iz raznih polja sportske znanosti.

3.2. Tjelesna i zdravstvena kultura u europskim zemljama

- Trenutni europski trend je **smanjenje vremena** posvećenog TZK u školama.
- **Velik broj zemlja ne pridržava se preporuka Vijeća Europe (3 sata tjedno).**
- Trebalo bi postaviti navedene vrijednosti kao minimum, ili na drugi način ponuditi sport mladima putem **nacionalnog programa školskog sporta.**
- **4 od 5 građana (77%)** EU misli da bi trebalo biti više vremena posvećeno za TZK u školama
- **Istočne mediteranske zemlje** izražavaju veći interes za povećanjem TZK u školama

Broj sati nastave TZK tjedno u školama europskih zemalja

Zemlja	Osnovna škola (sati TZK tjedno)	Srednja škola (sati TZK tjedno)
Austrija	2-4	2-3
Belgija	2	2-5
HRVATSKA	2	2
Danska	2	2
Finska	1-3	1-3
Litva	3	3
Rumunjska	1-2	1-2
Slovenija	3	3
Švicarska	3	
Velika Britanija	1-1.5	1-1.5

3.3. Vrhunski sport u nekim europskim zemljama

3.3.1. Vrhunski sport u Sloveniji

- Po zakonu o sportu u Sloveniji, vrhunski sport je posebno klasificiran kao **predmet javnog sportskog interesa**, koji je država odgovorna očuvati.
- Vrhunski sportaši imaju uspostavljen poseban sustav **zdravstvenog osiguranja**, a omogućeni su i uvjeti za **zapošljavanje 200 vrhunskih sportaša** u državnoj administraciji.

- Direktna državna pomoć za sport koja je određena Nacionalnim sportskim programom odvaja otprilike **8% javnih sredstava za područje vrhunskog sporta.**
- Fond državne lutrije također određuje 16-20% za aktivnosti u ovom području. Posebna se pozornost u Sloveniji stavlja na **pružanje potpore talentiranoj djeci i mladim sportašima.**

Financiranje sporta iz države i lokalnih vlasti u 2002 u Sloveniji

	Lokalne zajednice (u eurima)	Država (u eurima)	Ukupno (u eurima)
Programi za talentirane mlade sportaše	1 693 971.00	394 282.40	2 088 253.40
TZK djece i mladih	6 103 773.69	2 120 164.63	8 223 938.32
Sportska rekreacije i sport osoba s invaliditetom	1 534 148.54	324 073.45	1 858 221.99
Razvoj i stručni rad u sportu	5 114 454.06	1 622 840.86	6 737 294.92
Top sport	3 324 569.19	2 956 298.02	6 280 867.21
High-performance sport	2 346 967.67	0	2 346 967.67
Djelovanje organizacija i asocijacija	671 153.38	1 083 153.23	7 794 689.61
Sportski objekti	26 227 860.78	1 776 627.27	28 004 488.05
Ukupno	53 057 281.31	10 317 439.26	63 374 720.86

3.3.2. Vrhunski sport u Austriji

- S malo više od **8 milijuna stanovnika**, Republika Austrija jedna je od najmanjih zemalja članica Europske unije.
- **114 medalja** na Svjetskim prvenstvima i **101 medalju** na Europskim prvenstvima koje su osvojili sportaši raznih sportskih federacija i federacija sporta osoba s invaliditetom.
- U 2000. godini ukupno **1.2 milijuna eura je dodijeljeno vrhunskom sportu**, a raspodjela sredstava temelji se na principu promocije vrhunskog sporta.

3.3.3. Vrhunski sport u Francuskoj

- Organizacija vrhunskog sporta u Francuskoj regulirana je raznim zakonima o sportu.
- Ova vladina odgovornost odnosi se na omogućavanje potrebnih sredstava s jedne strane, i osiguravanje socijalne sigurnosti za sportaše s druge.
- Kako bi ispunili zahtjeve za trajnom potporom, sportaši treniraju u različitim grupacijama (elita, seniori, juniori, perspektivni). Razmještaj u jednu od ovih kategorija bazira se na određenim državnim kriterijima izvedbe.

- Tijekom svoje sportske karijere, vrhunski sportaši (*sportifs de haut niveau*) primaju naknade, potpore:
- S jedne strane postoje posebni **sportski internati** koje nude školsko i sveučilišno obrazovanje ili stručnu izobrazbu.
- S druge strane, sportašima se pruža pomoć kako bi se olakšala njihovo ponovno uključivanje u **polje rada nakon završetka sportske karijere.**

- Uz INSEP postoje vrhunske sportske institucije na regionalnim razinama.
- Obzirom da Francuska ima jedinstven školski sustav natjecanja, **potraga za i promoviranje talenata** počinje u osnovnoj školi.
- Na lokalnoj razini, dobro organizirane školske sportske udruge provode intenzivnu selekciju potencijalnih sportaša

3.3.4. Vrhunski sport u Velikoj Britaniji

- Podrška vrhunskom sportu u Velikoj Britaniji dolazi u obliku, prije svega, "**World Class**" programa i **Sportskog instituta Velike Britanije**.

- Program "World Class" **djeluje na tri razine**: Svjetska razina kvalitete (World Class Performance), svjetska razina potencijala (World Class Potential), i Start svjetske razine (World Class Start).
- Prvu razinu prati koncern sporta Velike Britanije i strogo se odnosi na sportaše s **potencijalom osvajanja medalja** na Olimpijskim ili Paralimpijskim igrama.

- Sportski institut Velike Britanije sastoji se od **mreže centara** smještenih na području cijele Velike Britanije kao i središnje službe s bazom u Londonu.
- Cilj je instituta **omogućavanje najboljim muškim i ženskim sportašima najboljih uvjeta** koji su im potrebni za natjecanje i pobjeđivanje na vrhunskom nivou.
- Središnja služba vrhunskog sporta** smještena u Londonu, pruža svoje stručno znanje iz sportske znanosti, sportskog treninga, sportske medicine, planiranje natjecanja i informacijske tehnologije. Posebno skrbi o **izobrazbi trenera i ostalih stručnih kadrova** specijaliziranih za pojedine sportove.

3.3.5. Vrhunski sport u Finskoj

- 1906. godine prvi tim na Olimpijskim igrama
- 1600 vrhunskih sportaša, 35 međunarodnih zvijezda (skijaško trčanje, bacanje koplja, maraton, skijaški skokovi, hokej na ledu, automobilizam, orijentacija, plivanje, aerobika)
- danas ulazi među prvih 10 zemalja na zimskim i ljetnim OI

- 21%** populacije članovi sportskih klubova, u više od **60 sportova** (nogomet, skijanje, hokej na ledu, plivanje, atletika, klizanje, biciklizam, mali nogomet, gimnastika, hodanje)
- 50%** djece vježba u sportskim klubovima
- 50%** muške i **25%** ženske populacije posjećuje sportske priredbe
- Sportske događaje preko televizije prati **90%**, putem tiska **58%** stanovništva
- Smatra se da vrhunski sport daje dobar primjer mladima**

- Mreža potpore sportašima i trenerima: Nacionalni trenerski centri, istraživačke institucije za sportsku medicinu, Istraživački institut za olimpijski sport, Fakultet sporta i medicinskih znanosti, Finska sportska federacija i Ministarstvo prosvjete u suradnji sa SOK-om
- 10% Finaca (550 000) sudjeluje na natjecanjima

- **Sportske škole:** 12 srednjih sportskih škola (1400 mladih sportaša u 35 sportova), **stručne škole za sportaše** (na 14 stručnih institucija u formi sportskih razreda), **škole finskih obrambenih snaga** (160 osoba godišnje služe vojnu službu u sportskoj školi)
- **Sportski objekti:** 28 000 (jedan na svakih 180 osoba)
- **Finska sportska organizacija** – čini je 114 organizacija iz svih područja sporta (zagovara natjecateljski i rekreacijski sport, promociju suradnje između članica)

Dobrovoljni rad u sportu

- **800 000 dobrovoljaca** radi u sportskim organizacijama, čiji se rad procjenjuje na više od 800 milijuna \$ godišnje
- Zemlja s visokim BNP (više od 30 000 dolara pc) omogućuje građanima kvalitetno ispunjenje slobodnog vremena često i volonterskim radom

Sportski centri

- 1909. godine osnovan **prvi finški sportski institut**
- Danas **11** nacionalnih i **3** regionalna centra za tjelesnu kulturu.
- **Centri za pripremu vrhunskih sportaša:**
 - Kurtane Sport Institute (atletika, hrvanje, streljaštvo, ritmička gimnastika),
 - Finski sportski institut (hokej na ledu, košarka, atletika, tenis, golf, squash),
 - Vuokati sportski institut (skijanje, skijaški skokovi, nordijska kombinacija, biatlon),
 - sportski centar Pujalahti (badminton, hrvanje, atletika)
 - ...

Znanstveno istraživački rad u sportu

- Provode se više od 60 godina
- Sjedište istraživanja je Fakultet sporta i zdravlja pri Sveučilištu u Jyväskylä:
 - *Zavod za fizičku kulturu* (podučavanje u fizičkoj kulturi, trenažni procesi, motoričke sposobnosti, motivacija)
 - *Zavod za društvene znanosti u sportu* (društveni fenomen sporta i socijalno ponašanje)
 - *Zavod za biologiju i fizičke aktivnosti* (struktura, funkcioniranje, kontrola i prilagođavanje organa za kretanje u uvjetima treninga),
 - *Zavod za medicinu* (funkcionalne sposobnosti, zdravlje i životne navike starijih osoba)

Istraživanja se još provode na institutima:

- *Kuopio istraživački institut sportske medicine* (smanjenje faktora rizika kardiovaskularnih bolesti)
- *Prva finska sportsko-medicinska jedinica* (utjecaj sporta i vježbanja na zdravlje, ozljede koljena, fizički kapaciteti djece i pretreniranost)
- *Istraživački institut za sport i sportsku medicinu u Tampereu* (sportska traumatologija)
- *Istraživački centar za sport i medicinu –LIKES* (fitness, biomehanika, medicina sportaša i rekreativaca)
- *Istraživački institut za olimpijski sport – KIHU* (unapređenje trenažnih procesa)

Za uspješno svladavanje ove nastavne teme korisno je pročitati:

- Honeybourne, J., Hill, M., Moors, H. (2004). *Advanced PE & Sport* (3rd ed.). Cheltenham: Nelson Thornes.
- Davis, B., Bull, R., Roscoe, J., Roscoe, D. (2000). *Physical education and the study of sport*. Mosby.
- Milanović, D., Čustonja, Z. (2007). Sportska rekreacija - Sport za sve u svijetu U M. Andrijašević (ur.), *Zbornik radova međunarodne znanstveno-stručne konferencije Sport za sve u funkciji unapređenja kvalitete života* (str.19-30). Zagreb: Kineziološki fakultet.